

OPONENTSKÝ POSUDEK DISERTAČNÍ PRÁCE

Authorka: Mgr. et Mgr. Ivana Mašková

Název: Development of a Comprehensive Framework of Excellence in Higher Education

Školitelka: doc. Mgr. Alena Nohavová, Ph.D.

Pracoviště: Katedra psychologie, Pedagogická fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Oponentka: doc. Mgr. Kateřina Juklová, Ph.D.

Pracoviště: Katedra pedagogiky a psychologie, Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové

1. Základní charakteristika a struktura práce

Předložená disertační práce se věnuje v našich podmínkách dosud opomíjené a minimálně řešené problematice vysokoškolské excelence, kterou uchopuje originálním způsobem. Její cíle směřují k vývoji nové metodologie pro identifikaci vysokoškolských studentů za účelem umožnění jejich systematického sledování a výzkumu.

Práce v celkovém rozsahu 103 stran (+ přílohy) je strukturována do sedmi dále členěných kapitol, z nichž prvních šest uvádí přehled dosavadních teoretických a empirických poznatků, zatímco obsahem poslední kapitoly jsou čtyři autorčiny vlastní výzkumné studie k tématu.

Autorka se vydává do dosud neuspokojivě konceptualizované a operacionalizované oblasti, což se odráží v obsahu většiny kapitol. V nich se snaží systematicky zdůvodnit metodologickou problematičnost dosud dominantně používaných konceptualizací a připravit tak půdu pro návrh vlastního přístupu. **V první kapitole** poukazuje na negativní důsledky užívání prospěchu, konkrétně skóre celkového průměrného hodnocení (GPA) jako výlučného indikátoru akademické excelence. Jako mimořádně přínosný počín inspirující další výzkumníky v oblasti je třeba ocenit zpřehlednění a analýzu nejčastěji využívaných příbuzných konceptů v oblasti a kritické vyhodnocení způsobů jejich používání v současném psychologickém výzkumu, které autorka publikovala v jiné výzkumné studii (Mašková & Kučera, 2021).

S oporou o konceptualizace excelence užívané v obecné rovině **ve druhé kapitole** autorka seznamuje s pojetím excelence jako multidimenzionálního konstruktů, jehož podstata se neomezuje pouze na dosažení vynikajících studijních výsledků (doing well), ale je podmíněna současnou přítomností minimálně jedné další dimenze, osobnostního mistrovství (doing good).

Ve třetí kapitole je obsah osobnostní dimenze vymezen podrobněji, přičemž z tohoto vymezení vyplývá, že je sycena touhou po poznávání související s odpovídající

motivační a autoregulační složkou a dále komponentou sociální odpovědnosti. Autorka zároveň výstižně objasňuje rozdíl mezi pojetím ideálního a excelentního studenta.

Ve čtvrté kapitole autorka prezentuje současný stav empirického výzkumu v oblasti vysokoškolské excelence a konstatuje upřednostňování unidimenzionálního pohledu na excelenci operacionalizovaného studijním průměrem nebo podobnými charakteristikami. Nutno však namítnout, že autorka v této části textu nebere v úvahu komplexnější konceptualizace, jako je např. teorie studentova učení (SLT, Entwistle & Ramsden, 1983; Biggs, 1989), autoregulované učení (Zimmermann, 1990) nebo epistemické poznávání (Hofer, 2016), které jsou vícedimenzionálními konstrukty a vedle kognitivních aspektů zahrnují rovněž komponenty vztahující se k motivaci, metakognici a autoregulaci.

V kapitole páté jsou analyzovány některé nežádoucí koreláty akademického výkonu získané dosavadním výzkumem. Za nový a inspirující považují především obsah **oddílu 5.2**, v němž autorka hledá souvislosti mezi akademickým výkonem a akademickou nepoctivostí, čímž utváří argument pro zahrnutí etické dimenze do konceptualizace akademické excelence.

Šestá kapitola shrnuje kritiku výlučného používání GPA a známek jako indikátoru excelence a nabádá k jejímu rozšíření v souladu s komplexnějším konceptuálním vymezením. V této části by čtenář možná očekával shrnutí všech dříve uvedených podnětů v podobě teoretických návrhů na další dimenze, o něž by bylo možné dosud příliš úzkou konceptualizaci vysokoškolské excelence obohatit.

Poslední část práce, **sedmá kapitola**, patří autorčiným vlastním empirickým počínům, které jsou strukturovány do čtyřech na sebe navazujících výzkumných studií. V jejich rámci autorka usiluje o identifikaci kontextově relevantního modelu vysokoškolské excelence založeném na sociální konstrukci prototypického excelentního studenta akademickými pracovníky a studenty. Na základě systematické a pečlivě popsane procedury dospívá k modelu tvořenému deseti atributy vynikajícího vysokoškolského studenta, jehož podkladem je jádrový atribut autentické studijní motivace.

Ve druhé studii si autorka klade otázku, v jakém vztahu je autentická studijní motivace k GPA. Dospívá k některým překvapivým zjištěním, a sice že ani orientace na mistrovství, ani orientace na výkonové cíle stejně jako povrchové, hloubkové nebo učení orientované na úspěch (achieving) (Biggs, 1987) nejsou ve statisticky významném vztahu s GPA. Tyto výsledky interpretuje s oporou o zjištění o populaci asijských studentů a dále také jako artefakty specifického studijního prostředí. Moje otázka na autorku v této souvislosti zní, zda bylo alternativně zváženo riziko kulturně odlišného chápání měřených konstruktů (MGO, PAVGO, PAPGO, SA, AA, DA) populací respondentů a zda a případně jak proběhlo ověření konstruktové validity použitých nástrojů.

Poslední dvě studie se věnují realizaci samotné identifikaci vynikajících studentů podle navrženého modelu a k ověřování jeho schopnosti rozlišovat mezi populací excelentních a neexcelentních studentů.

2. Metodika práce a postupy k naplnění cílů

Při zpracování práce autorka postupuje systematicky, pečlivě a strategicky. Práce se vyznačuje logickou strukturou a pregnantním vyjadřováním myšlenek a argumentů. Zdařilé používání odborné a metodologické terminologie svědčí o dobré obeznámenosti s tématem a výborné poučenosti v metodologických otázkách. Práce je psaná nejenom pečlivě, ale zároveň také čtivě a s potenciálem inspirovat. Rovněž po stránce formální nemám námitek.

3. Výsledky disertace a přínos autora k řešení problému

Přínosem předložené disertační práce je především zpřehlednění a kritická analýza dosavadních konceptualizací s vazbou na vysokoškolskou excelenci a vývoj nové metodologie pro identifikaci vynikajících vysokoškolských studentů. S oporou o koncept pracovní (profesní) excelence práce rozšiřuje konceptualizaci vysokoškolské excelence o další dimenze a vyzývá ke komplexnějšímu pohledu na tento fenomén. Tyto výsledky jsou tak významným posunem jednak pro budoucí zkoumání vynikajících studentů, ale zároveň také pro každodenní pedagogickou praxi, v rámci které je možné komplexnější konceptualizaci explicitněji promítat do cílů a strategií vysokoškolského vzdělávání a neopomíjet tak harmonický rozvoj osobností ve smyslu rozvoje etických hodnot a sociální odpovědnosti.

4. Závěr - celkové hodnocení

Autorka ve své disertační práci **prokázala** schopnost samostatní tvůrčí práce v daném oboru. Práce zcela **splňuje** požadavky standardně kladené na disertační práce v daném oboru.

5. Otázky a podněty k obhajobě

1. Práce se zabývá identifikací excelence na základě sociální konstrukce. V jaké oblasti se autorka k tomuto postupu inspirovala? Byly již použity v našich podmínkách a s jakými výsledky?
2. Ve své práci autorka zmiňuje, že excelentní vysokoškoláci mají potenciál stát se rolovými modely ostatních studentů. Do jaké míry považuje za pravděpodobné, že se s nimi většina, značně heterogenní vysokoškolské populace, bude skutečně identifikovat?
3. Bylo zváženo riziko odlišného chápání měřených konstruktů (MGO, PAVGO, PAPGO, SA, AA, DA) populací respondentů a zda a případně jak proběhlo ověření konstruktové validity použitých nástrojů? (viz ot. ke kapitole 7).

V Hradci Králové, 16. ledna 2022

Doc. Mgr. Kateřina Juklová, Ph.D.